

Gebed verbindt
Willibrordzondag 2005
Weekend 5-6 november

Inleiding

Hierbij bieden we u met genoeg enkele handreikingen aan voor de viering van Willibrordzondag. Deze bestaan uit enkele overwegingen bij Mattheüs 25,1-13, enkele gebeden en een voorbede.

De preeksuggesties zijn geschreven door dr. J. Kronenburg. Dr. Kronenburg is emeritus predikant van de Protestantse Kerk in Nederland. Hij ijvert al vele jaren voor de oecumenische samenwerking tussen katholieken en protestanten. Enkele jaren geleden promoveerde hij op een proefschrift over het belang van het bisschopsambt in de reformatorische kerk. Dr. Kronenburg is vanuit de Protestantse Kerk in Nederland adviseur van het bestuur van de Katholieke Vereniging voor Oecumene. Zijn overwegingen bij Mattheüs 25,1-13 getuigen van inzicht en bezieling voor de eenheid en onderstrepen onze verbondenheid.

Het thema van Willibrordzondag luidt dit jaar kernachtig: Gebed verbindt. Hiermee is, zoals dr. J. Kronenburg in de overwegingen bij Mattheüs 25,1-13 schrijft, de spiritualiteit aan de orde gesteld. Hij merkt op dat het in de oecumenische beweging te vaak gegaan is over dogmatische vragen en ethische kwesties en dat de spiritualiteit vaak tekort kwam. Als christenen (orthodox, katholiek, protestant) zouden wij op de eerste plaats biddende mensen moeten zijn die leven in de hoop en de verwachting van het komende Rijk Gods. Het wachten duurt al lang en ook het bidden valt velen moeilijk. Toch behoort het gebed, als de levende verhouding tot God, tot het hart van het christelijk leven en evenzo tot het hart van de oecumenische opdracht.

In de voorbereiding op Willibrordzondag hebben we een aantal mensen gevraagd om ons gebeden aan te reiken die een bijzondere betekenis hebben vanuit het verlangen naar eenheid. Enkele gebeden worden als gebedsprentje gepubliceerd. U kunt deze bestellen bij ons secretariaat. Deze en andere gebeden, die door bezoekers van de site zijn aangedragen, zijn ook te vinden op onze website www.oecumene.nl.

Ik wens u een goede en inspirerende viering van Willibrordzondag!

Geert van Dartel

Enkele overwegingen bij Mattheüs 25: 1-13

1.

Mattheüs 25 komt vanouds in de liturgie aan de orde in de laatste weken van het liturgisch jaar, in november, als we uitzien naar de Dag die komt en als we de namen gedenken van hen die ons daarin zijn voorgegaan: onze vaders en moeders, bidders en doeners, missionarissen en mystici, verzetsmensen en martelaren, belijders en bisschoppen, Sint Willibrord (7 november) en Sint Maarten (11 november). Dit jaar wordt de gedachtenis van Willibrord gevierd op zondag 6 november, de 32e zondag door het jaar, en is het evangelie Mattheüs 25:1-13, de parabel van de tien bruidsmisjes. Vooral daarover gaan de volgende overwegingen. Deze parabel mogen we echter niet losmaken van de rest van het hoofdstuk: er volgen nog twee parabels. Terecht staan die dan ook voor de volgende twee zondagen op het leesrooster: voor 13 november het gedeelte 14-30 en voor 20 november de verzen 31-46. Zo komt in deze laatste weken van het jaar heel Mattheüs 25 aan de orde. Daarom betrekken we heel dit hoofdstuk in onze overwegingen.

2.

In Mattheüs 25 gaat het over de toekomst van het Koninkrijk en hoe mensen daarop kunnen inspelen. Het is een fascinerend hoofdstuk vol visionaire kracht. Het bestaat uit drie parabels:

- over tien bruidsmisjes die wachten op de komst van de bruidegom (1-13, het evangelie voor de 32e zondag door het jaar: 'weest waakzaam, want je weet niet op welk uur de mensenzoon komt', vs. 13)
- over drie mannen aan wie verschillende talenten worden toevertrouwd (14-30, vroeger de evangelielezing voor de gedenkdag van Willibrord: 'goede en trouwe dienaar, over weinig was je trouw, over veel zal ik je stellen, ga binnen in de vreugde van je Heer', vs. 23 - communietekst)
- over niet nader genoemde rechtvaardigen die barmhartigheid doen (31-46, vanouds in verband gebracht met het verhaal van Sint Maarten en de bedelaar: 'wat je aan de minste van mijn broeders hebt gedaan, heb je Mij gedaan', vs. 40)

Stuk voor stuk gaat het om verhalen, waarin op een beeldende manier wordt verteld waartoe wij mensen geroepen zijn en wat ons te doen staat om aan die roeping trouw te blijven.

3.

Voordat we vragen wat dat concreet inhoudt, dienen we echter te letten op de context. Daartoe kijken we eerst naar wat eraan voorafgaat (a) en dan naar wat er op volgt (b).

(a) Mattheüs 25 is het *vervolg*, de uitwerking van Mattheüs 24, de zogenaamde 'eschatologische rede', Jezus' woorden over de 'laatste dingen'. In de taal van de apocalyptiek (een soort codetaal die alleen voor ingewijden te verstaan is) worden allerlei concrete gebeurtenissen van die dagen (bijvoorbeeld de verwoesting van Jeruzalem) in verband gebracht met de komst van het Koninkrijk.

Daarmee is *niet* gezegd dat het hier zou gaan om een soort scenario van 'het laatst der dagen', een blauwdruk van het einde van de wereld, een beschrijving van 'de ernst van de laatste tijden'. Het gaat veeleer, aldus Niek Schuman, over 'de laatste ernst van *alle* tijden', dingen die in alle tijden gebeuren, ook in de onze: vervolgingen, rampen, oorlogen en aardbevingen - gebeurtenissen die lijden en dood met zich meebrengen. Maar *in* die barre tijden, zegt Jezus, zal ook het evangelie van het Koninkrijk verkondigd worden in de gehele 'oecumene' (= de bewoonde wereld, zie vs. 14), zullen mensen het volhouden, tegen de klippen op, zullen er tekenen van leven zijn en hoop.

(b) In dit verband is het van belang erop te letten dat onmiddellijk *na* hoofdstuk 25 het verhaal van Jezus' lijden, sterven en opstanding wordt verteld (zie Mattheüs 26-28).

Daarmee worden de donkere en de lichte kanten van de menselijke geschiedenis, waar het in hoofdstuk 24 over ging, in verband gebracht met het lijden en de opstanding van Christus. Anders gezegd: volgens Mattheüs is de geschiedenis tussen hemelvaart en wederkomst een permanente herhaling van de geschiedenis van kruis en opstanding, van de Goede Vrijdag en de Paasmorgen (H. Berkhof). Er is niet alleen ellende en duisternis in de wereld, er zijn in elke tijd ook tekenen van licht, leven en hoop. Die hebben volgens de evangelist het laatste woord. Want zoals op het donker van de Goede Vrijdag het licht van de Paasmorgen is gevolgd, zo zal ook na de duisternis van de wereldnacht het licht van het Koninkrijk overwinnen.¹

4.

Nu pas kunnen we iets dichterbij de boodschap van Mattheüs 25 komen. Die is tweevoudig. Enerzijds worden we de tijd tussen hemelvaart en wederkomst op allerlei wijze geconfronteerd met de donkere schaduwen van de Goede Vrijdag. Steeds wanneer mensen lijden, honger hebben en vervolgd worden, lijdt Christus, heeft Christus honger, wordt Christus vervolgd. Maar anderzijds zijn er ook altijd mensen die leven vanuit het licht van Pasen en het uitzicht op het Koninkrijk bewaren, mensen die hun talenten gebruiken en barmhartigheid doen. Paasmensen zijn het, 'heiligen' (letterlijk: 'apart gezet', 'apartelingen') als Sint Maarten en Willibrord, voorgangers en getuigen van het geloof in Gods goede toekomst. Vandaag worden wij eraan herinnerd, dat we niet geroepen zijn om hen op afstand te bewonderen, maar om hen na te volgen en te doen wat zij hebben gedaan. De drie parabels van Mattheüs 25 vertellen hoe wij in hun spoor kunnen gaan.

- de eerste gelijkenis, die van de tien bruiloftsmeisjes (25:1-13, het evangelie voor deze zondag), zegt: door waakzaam te zijn. Dat wil zeggen: door rekening te houden met de lange duur en te zorgen voor genoeg olie (symbool van de hoop en van het gebed), zodat je als de Bruidegom komt, je lampen kunt ontsteken om hem te begroeten. Intussen mag het ons niet ontgaan dat de parabel niet zegt dat alleen de dwaze meisjes in slaap vielen en de wijze niet. 'Ze vielen allen in slaap', zegt Mattheüs (vs. 5), maar het verschil is dat de dwaze meisjes geen reserveolie bij zich hadden en de wijze wel. Het behoort tot de wijsheid van het Koninkrijk om te rekenen met de lange duur, te volharden in de hoop en intussen de paaskaars (of de doopkaars) brandend te houden.

- de tweede gelijkenis, die van de talenten (25:14-30, vanouds het evangelie voor de gedenkdag van Willibrord) zegt: door creatief om te gaan met wat ons is 'overgeleverd' (dat woord wordt gebruikt in vs. 14, 20 en 22). Het gaat hier niet over het 'woekeren met je natuurlijke talenten', maar over de vraag hoe we als dienaren en dienaressen van Christus zullen omgaan met wat ons is overgeleverd aan schatten en gaven van het geloof, aan kennis en inzicht, vanaf de apostelen tot nu, van generatie tot generatie. De kerken zullen alleen dan overleven, wanneer zij hun geloofstradities niet als dood kapitaal in de grond stoppen of met rente op de bank zetten, maar er creatief mee omgaan door 'het gezamenlijk erfgoed in vreugde te delen', het over te dragen aan de komende generaties en het zodoende vruchtbaar te maken voor het Koninkrijk.

- de derde gelijkenis, die van de werken der barmhartigheid (25:31-46, vanouds gekoppeld aan het verhaal van Sint Maarten, maar dit jaar gelezen op het feest van Christus Koning) zegt: door de Koning (vs. 34 en 40) te 'dienen' (vs. 44) en recht te doen aan de minsten der

¹ Ik kan het niet laten om in dit verband te verwijzen naar een woord van Johannes Calvijn, de vader van de gereformeerde tak van de reformatie: 'Hoewel de kerk in deze tijd nauwelijks te onderscheiden is van een dode of invalide man, mag ze toch niet vertwijfelen; want ineens kan de Heer de zijnen oprichten, zoals toen hij doden uit het graf opwekte. Daar moeten we goed op letten. Want wanneer de kerk niet straalt, houden we haar al gauw voor uitgedoofd en afgedaan. Maar de kerk wordt op een zodanige manier in de wereld bewaard, dat ze ineens van de dood opstaat, ja, in feite wordt zij iedere dag onder vele dergelijke wonderen bewaard. Houden wij vast: het leven van de kerk is niet zonder opstanding, meer nog: niet zonder vele opstandingen.'

mensen, door in liefde om te zien naar de hongerigen, de dorstigen, de vreemdelingen, de naakten, de zieken en de gevangenen - al die mensen die achterop komen in deze wereld en die Jezus zijn broeders en zusters noemt (vs. 40), omdat ze Hem vertegenwoordigen in deze wereld: 'wat je hen gedaan hebt, heb je Mij gedaan!'.

In drie woorden samengevat (vgl. 1 Cor. 13:13): *hoop* (de eerste parabel), *geloof* (de tweede parabel) en *liefde* (de derde parabel) - dat zijn de woorden die grond en richting geven aan het leven van de gemeente 'tussen de tijden'. Het zijn woorden die erom vragen gedáán te worden, die we alleen maar tot onze eigen schade kunnen weigeren te doen (zie de harde, maar rechtvaardige slotwoorden van alle drie de parabels!).

5.

Tenslotte nog iets over de parabel van de tien bruiloftsmeisjes, het evangelie voor Willibrordzondag 2005. 'Gebed verbindt' is dit jaar het thema. Daarmee is de spiritualiteit aan de orde gesteld; een thema dat veel te lang verwaarloosd is in de oecumene. Het ging over dogmatische vragen ('de kerk', 'het ambt', de geloofstraditie, etc.) en over ethische kwesties ('het huwelijk', 'oorlog en vrede', 'gerechtigheid' etc.). Allemaal belangrijk thema's - zie de twee volgende gelijkenissen! - maar voorop gaat de opdracht om waakzaam te zijn in het gebed en te volharden in de hoop - ook als het allemaal zo lang duurt met de oecumene. Juist dan komt het erop aan dat we genoeg olie hebben om de lampen brandende te houden en samen de Heer tegemoet te gaan. 'Gelukkig de dienaar die de Heer wakend aantreft bij zijn komst' (Mat. 24: 46), zo luidt de communitiekst uit het oude misformulier van Echternach, dat door de eeuwen heen bij het graf van Willibrord werd gebruikt. Dat was inderdaad kenmerkend voor de apostel der Nederlanden: waakzaam - dat is naar goed benedictijnse traditie: biddend en werkend - uitzien naar de toekomst van de Heer. In zijn *lied ter gedachtenis aan Willibrord* - dat ik zou willen uitroepen tot hét lied van de oecumene in onze lage landen - legt Willem Barnard ons woorden in de mond die ons kunnen inspireren om in zijn spoor te gaan:²

Wij offerden aan goden
ons leven en ons bloed,
wij ademden ten dode -
toen kwam ons tegemoet
een bode van het Woord
en heeft voor ons gebeden
en bracht ons in de vrede:
dank God voor Willibrord!

Wij zongen met zijn allen
uw lof als uit één mond.
Wij zijn uiteen gevallen,
o maak ons weer gezond,
van harte eensgezind,
één lichaam, één verlangen
om adem te ontvangen
die in ons bidt en zingt!

Weer teisteren de machten

² Het lied 'Ter gedachtenis aan Willibrord, apostel der Nederlanden' is te vinden in het Oud Katholieke Gezangboek, onder nummer 695. Het kan gezongen worden op de melodie van 'Von Gott will ich nicht lassen', zoals die in Gezangen voor Liturgie, nr. 578 staat afgedrukt bij het lied 'Als tussen licht en donker', een tekst van Tom Naastepad, die eveneens zeer passend is op deze en de volgende zondagen.

van duisternis en haat
uw aarde en wij wachten
weer op de dageraad.
O God, roep ons opnieuw!
O God, blijf ons bewaren
in deze laatste jaren
voor 't einde van de eeuw.

Wij blijven op U hopen,
uw toekomst, uw advent.
Breek onze kerken open
zodat men U herkent
ter wille van uw Woord,
uw Naam die wij belijden
als in de eerste tijden,
de dag van Willibrord.

J. Kronenburg

Twee gebeden bij Mattheus 25 : 1- 13

I

Want het duurt zo lang...

Help ons, o God,
om wakker te blijven,
want het duurt zo lang
en uw toekomst is ver.

Wil ons bezielen
dat wij de moed niet opgeven
en de hoop niet laten varen,
laat ons tot het einde toe
de lampen brandende houden
en geef ons daartoe
het vuur van uw Geest –
want hoe zal de wereld weten
dat uw feest op komst is
als uw mensen zich gedragen
alsof ze de ondergang tegemoet gaan?

Daarom, o God,
omwille van allen
die zo teleurgesteld werden
dat ze moe zijn geworden en moedeloos –
omwille van allen die twijfelen en vertwijfeld raken
omdat zoveel in de wereld
uw zonlicht verdonkeremaant –
omwille van allen
die ziek zijn geworden,
zo verlaten door de mensen,
zo gekwetst door het leven,
dat ze niets meer voor zich zien
dan een donkere nacht –

omwille van allen
die zo verward zijn
in de strijd om staande te blijven
dat ze oog noch oor hebben
voor de sporen van het licht –
omwille van allen
die niets meer verwachten,
niets van U en niets van de mensen –
omwille van allen
die proberen vol te houden
dat geen mens waardeloos is,
dat geen leven doelloos is,
dat geen inzet zinloos is,
omdat Gij onze toekomst zijt –
bidden wij:

Wees, o God, ons mensen genadig,
gelovig of niet,
want het duurt zo lang
en uw toekomst is zo ver.
En help ons, o God,
om elkaar wakker te houden.

W.R. van der Zee (Uit: *In het huis van de Levende. Gebeden om te zeggen of te zingen*,
Boekencentrum 1986, 117/118.)

II

O Heer
gebieder,
onze God,

waakzaam en oplettend
dienen wij te zijn
in de verwachting van Uw komst

Messias,
zoon van God,
bevrijdend mensenkind,

als er geklopt zal worden
dat wij niet slapen
in sleur en schuld,

maar wakker en bewegelijk
Uw naam begroeten!

Vrij naar het Sacramentarium Gelasianum

(Uit: W. Barnard, *Stem van een roepende. Gebeden*, Haarlem 1969, p. 118.)

Voorbede

Bidden wij tot God die vol liefde is.

Liefdevolle God, in gebed zijn wij hier bijeen. Maar dikwijls weten we niet hoe wij moeten
bidden. Geef ons uw Geest, die uitroept: 'Abba, Vader'.
Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, de leerlingen van Jezus, onze meester, vroegen aan Hem: 'Heer, leer ons
bidden.' En Hij onderwees hen, beginnend met de woorden: 'Onze Vader'. Leer ook ons te
bidden tot U.
Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, uw liefde aanvaarden en toelaten kost ons meestal een heel leven. Alleen op ons eigen ademritme, op de tonen van onze vreugde en ons verdriet, onze zegen en onze vloek, kunnen wij U aanroepen. Maak ons door heel ons leven heen steeds meer verbonden met uw Levensadem.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, U hebt ons door uw apostel Paulus opgeroepen voortdurend te bidden. Paulus zelf ging ons voor in een bidden dat hem in liefde verbond met zijn medegelovigen. Verbindt ook ons door gebed.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, als kerken en christenen zijn wij vaak verdeeld in onze manieren van gebed en eredienst. Wat ons juist zou moeten verenigen, wordt opgeworpen als scheidslijn. Maak ons gebed tot écht gebed, dat verbindt en eenheid schept.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, velen van ons hebt U op belangrijke momenten van ons leven de ervaring van het gebed geschonken. Gebed bevrijdt ons in nood. Gebed verbindt ons met hen die ons dierbaar zijn. Gebed opent deuren naar mensen van wie wij zijn vervreemd. Gebed verenigt ons met hen die samen met ons bidden. Moedig ons aan in ons gebed.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, wij bidden tot u. Maak ons open. Leid ons met uw Geest. Temidden van alles wat wij niet in handen hebben, schep evenwicht, geef ons kracht en maak ons één.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, U wilt alles in allen wilt zijn; alle kerken één, één mensheid, één wereld. Wanneer mensen wereldwijd bidden tot U, doordrenk hen dan met verlangen naar eenheid onder de mensen. Dat uw Rijk moge komen.

Laat ons bidden.

Heer onze God, wij bidden U, verhoor ons.

Liefdevolle God, Vader,
verenigd met de gemeenschap van alle heiligen en alle gelovigen, in het bijzonder met de heilige Willibrord, de apostel van Nederland, van wie wij vandaag de gedachtenis vieren, in verbondenheid ook met allen die ons dierbaar zijn en ons ter harte gaan,
bieden wij U onze gebeden aan
en brengen wij alle lof en eer aan U,
en aan uw Geest die voor ons ten beste spreekt,
en aan uw Zoon Jezus, onze voorspreker bij U,
nu en altijd en in de eeuwen der eeuwen.

Amen.